

Veel scholen willen aan de slag met formatief evalueren om de leerlingen meer eigenaarschap over hun eigen leren te laten nemen, leerlingen meer te motiveren en/of meer betekenisvol te laten leren. Vanuit het Leernetwerk formatief evalueren onderzoeken Judith Gulikers en Liesbeth Baartman samen met de deelnemende scholen welk gedrag leerlingen vertonen. In dit artikel een terugblik op de online leernetwerkbijeenkomst met directeuren van 12 vo-scholen. Hoe kun je [formatief evalueren](#) vormgeven én stimuleren als schoolleiding in de covid-tijd?

Het FE-verdiepingsnetwerk

Ondanks de uitzonderlijke tijden komen schoolleiders en kartrekkers van 12 VO-scholen uit het [leernetwerk Formatief evalueren](#) samen in een online bijeenkomst. En dat om de plannen van implementatie van FE te bespreken. Hoe staan ze ervoor? Is er nog ruimte om FE te implementeren in deze corona tijden? En hoe willen de scholen FE verduurzamen, nu het netwerk in de afrondende fase zit? Wat zijn lessen die ze leerden en graag willen delen met andere schoolleiders en kartrekkers? Dat lees je in deze blog.

De bijeenkomst in een nutshell

Ondersteund door FE-experts en verandermanagementexperts is een middag lang online gediscussieerd, uitgewisseld en [feedback](#) gegeven rondom de voortgang van ieders [implementatietraject](#) én de toegevoegde waarde van het verdiepingsnetwerk. In break-out-rooms, met een inhoudelijk- en een procesexpert aan tafel, zijn de gesprekken gevoerd. En in korte feedbackloops, met een poster per school als vertrekpunt, is het programma doorlopen. De feedback is per school individueel vertaald naar vervolgvragen, lessen om mee te nemen en een [plan van aanpak](#). Enerzijds met een 'roadmap' op hoofdlijnen en anderzijds concrete activiteiten voor de kortere termijn.

“De verhalen van andere scholen bevestigen dat we de weg moeten vasthouden waar we op zitten.”

Schoolclusters

Voordat de bijeenkomst van start ging, zijn de scholen ingedeeld in clusters. Scholen die in dezelfde fase zaten of dezelfde implementatie aanpak hadden zijn samengevoegd, zodat zij in kleine break-out rooms het meest konden profiteren van elkaars gedeelde lessen. Zodoende sloten de gesprekken beter aan op de behoeften en vraagstukken van de verschillende scholen en ontstond er een aanzet voor peergroups die elkaar ook na de vier jaar kunnen blijven opzoeken. Op deze manier kunnen de scholen blijven profiteren van opgebouwde netwerkstructuren en contacten. En dat vonden de schoolleiders ook!

Schoolposters

De schoolleiders namen voor de online bijeenkomst allemaal een poster mee die liet zien waar zij

zowel inhoudelijk als procesmatig als school stonden. Deze posters dienden als startpunt voor de gesprekken binnen de clusters. Zo ontstond goed zicht op elkaars voortgang, vraagstukken en voorbeelden en kon hierop constructief en gericht feedback worden gegeven. In de afbeeldingen hieronder zie je twee van die posters.

Zone College Almelo: waar staan we nu?

Wat gaat er goed / wat gaat nog niet goed?

LEREN DOE JE SAMEN!

Waar staan we inhoudelijk?

- We werken met leermaatjes. Deze periodes worden leermaatjes getraind in het geven van goede feedback.
- Scholingsdagen staan ook in het teken van goede feedback geven
- We trainen van onderaf ons team in het belang van en het opstellen van leerdoelen en succescriteria
- We gaan leerlingbesprekingen doen via www.leerlingen.nl. Dit is weer een stap in het geven van goede feedback
- De coaches Formatief Handelen bezoeken lessen en benoemen wat er goed gaat en wat docenten wat uit kunnen bouwen
- De bewustwording groeit, we zijn positief verrast
- We hebben soms wel moeite om ons hoofd boven water te houden in Corona-tijd
- Gezonde uitdaging is: de ingezette paden warm houden en niet vervallen terug in oude patronen
- Inhoudelijk is de uitdaging over feedback geven van leerlingen zelf: meer dan "Ik ga mn best doen".

Waar staan we procesmatig?

- De hele school kent het belang van implementatie van het formatief proces
- De school wordt consequent geschoold. Soms in kleine stapjes van onderaf, soms in wat grotere stappen
- De nieuwe manier van leerlingbespreken is vanuit de bouwcoördinatoren zelf gekomen
- Sowieso komen er mooie ideeën van de werkvloer, wat de coaches en MT kunnen uitwerken en verder verspreiden

Wat willen we dit jaar bereiken?

- We zouden heel graag willen dat 'nieuwe' dingen gewoon automatisme worden
- Bijvoorbeeld dat het concept van leermaatjes vanzelf gaat. Leren van elkaar en elkaar feedback geven
- We willen echte gesprekken over onderwijs
- We willen dat docenten en leerlingen. meer met elkaar in gesprek gaan over het leren, elkaar gericht hulp kunnen geven over beter onderwijs. Niet bang zijn. Leren doe je samen

Via kleine successen naar bloeiende leerprocessen

Een van de uitgangspunten van de bijeenkomst was om de scholen zelf 'in the lead' te zetten op het ontwerpen van een proces voor dit laatste netwerkjaar. Tijdens de plenaire terugkoppelingsmomenten werden de leeropbrengsten en nieuwe plannen besproken. Een aantal van de geleerde lessen zijn (inspirerend voor elke school!):

1. Van én met elkaar leren

Het is goed en belangrijk om primair van én met elkaar te leren, te horen waar anderen mee bezig zijn en/of staan in hun [proces](#), en daarbij van experts gerichte feedback te ontvangen. Dit leverde direct een belangrijke motivatie op om elkaar bij de verdere implementatie en doorontwikkeling van FE te blijven opzoeken, ook na het vierde netwerkjaar.

2. Kleine stappen en successen

Binnen de school is het belangrijk je te richten op [kleine stappen](#) en successen. Het is belangrijk je

te realiseren dat kleine handelingen al FE kunnen laten zien. Het vervolgens vieren van deze kleine successen is belangrijk om collega's, maar ook leerlingen en ouders mee te krijgen. De toegevoegde waarde wordt daarmee overzichtelijk en tastbaar en je laat daarmee ook zien dat FE niet ingewikkeld hoeft te zijn. De succeservaringen aan sich kunnen, hoe klein ook, juist wel weer breed en groots zichtbaar gemaakt worden in de school; niet alleen op studiedagen.

“We moeten blijven werken aan een gemeenschappelijk concept en gemeenschappelijke taal”

3. Proces van leren centraal

Bij de FE-implementatie is het van belang het [proces van leren](#) centraal te zetten. FE gaat immers erg over het proces en in mindere mate over de specifieke uitkomst, zeker ook in de online tijd. Het is dus belangrijk dat docenten monitoren hoe het met het leren gaat en dit bespreken met de leerling. De leerling kan dan zelf aangeven waarom bepaalde dingen niet of juist wel goed gingen om vervolgens te benoemen wat hij/zij nodig heeft om de volgende stap te kunnen zetten.

4. Zichtbaar maken voor leerlingen & ouders

Daarnaast moet dit doel niet alleen zichtbaar worden gemaakt voor docenten, maar ook voor leerlingen en ouders. Ook bij ouders is een 'mindshift' nodig om FE succesvol te implementeren. Dit gaat verder dan alleen de leerling- en ouderraad. Leerlingen kunnen namelijk het vliegwiel worden via enquêtes, interviews en gesprekken, ook richting ouders. Een advies hierbij was om er wel rekening mee te houden dat, op het moment dat je leerlingen serieus neemt, er ook ruimte moet zijn om eigen beelden rondom de uitwerking van FE aan te passen.

5. Leren van elkaar

Ook het leerproces van de docenten is belangrijk. Zo blijkt het werken met coaches en leermaatjes op schoolniveau een goede manier om docenten van [elkaar te laten leren](#). Hierbij kunnen ervaren met minder ervaren docenten, of juist random docenten, aan elkaar worden gekoppeld. De sleutel, zowel inhoudelijk als veranderkundig, ligt vervolgens in de evaluatie op deze aanpak. In de gesprekken over ervaringen tussen leermaatjes komt naar boven waar de inhoudelijke hobbels liggen, welke docenten de hakken in het zand zetten en belangrijker nog: waarom.

6. Goede voorbeelden delen

Kartrekkers tipten elkaar de parels in het docententeam op te sporen: de goede voorbeelden. Presenteer ze. Laat betreffende collega's een expertrol in het team vervullen. Natuurlijk kun je experts van buiten naar binnen halen, maar laat die niet kennis uitstorten over iedereen (en weer vertrekken). Laat hen juist die collega's in hun expertrol versterken.

“Dit helpt opnieuw te focussen en scherp te stellen op FE.”

FE implementatie in tijden van corona

Tot slot wordt ook de corona-context, waarin eenieder zich begeeft, niet onder stoelen of banken geschoven. Het besef dat dit veel tijd en aandacht vraagt is expliciet aanwezig. Voorbeelden van versnellingen in de ontwikkeling van FE door de lockdown worden [gedeeld](#). Zo biedt [afstandsonderwijs](#) kansen om makkelijker online samen te komen voor overleg tussen docenten. Er wordt ook gewezen op de risico's. Zo bestaat het risico dat geleerde lessen van FE in afstandsonderwijs in alle drukte en hectiek onvoldoende worden benut in het vervolg. Juist dit is een reden om te investeren in het warm houden van kleine vuurtjes, stapjes en succesjes en om die, als de ruimte er weer is, te laten bloeien.

Hoe verder...

Genoeg energie om door te gaan! Scholen ondersteunen elkaar in de stappen richting verankering van FE in de periode na afronding van het officiële netwerk. De eerste afspraken zijn gemaakt om te blijven samenwerken. De gerichte feedback vanuit ieders ervaring en vanuit de aanwezige deskundigen en het uittekenen van concrete processtappen dragen bij aan het groeien van eigenaarschap over inhoud en proces.